

2. *Андрусишин Б. І.* Законодавче регулювання трудових відносин в Українській державі / Б. І. Андрусишин // Треті юридичні читання: Матеріали Міжнародної наукової конференції, 25-26 кв. 2007. – К., 2007. – Т. 1. – С. 31-34.
3. *Гай-Нижник П. П.* Міністерство праці Української Держави і робітниче законодавство Гетьманату 1918 р. у світлі невідомих документів [Електронний ресурс] // Збірник наукових праць Науково-дослідного інституту українознавства. – Т. XVIII. – К.: Поліграфічний цент “Фоліат”, 2007.– С. 325-350. – Режим доступу: <http://www.hai-pyzhnyk.in.ua/doc/122doc.php>.
4. *Павленко Ю. В.* Українська державність у 1917–1919 рр. (історико-генетичний аналіз) / Ю. В. Павленко, Ю. Л. Храмов. – К.: “Манускрипт”, 1995. – 262 с.
5. Юридична енциклопедія. – В 6 т. – Т. 1: А-Г / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова) та ін. – К.: “Укр. енцикл.”, 1998. – 672 с.: іл.

Дубчак Л. С.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова (м. Київ)

ЗМІСТ ПОНЯТТЯ “ПРАВОВА ДОПОМОГА” В МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРАХ ПРО ПРАВОВУ ДОПОМОГУ

Традиційно і в побуті, і навіть в науці правова допомога ототожнюється з наданням юридичної консультації чи проведенням певних процесуальних дій в суді, а також складанням процесуальних документів.

У ст. 1 Закону України “Про безоплатну правову допомогу” правова допомога визначається через поняття “правові послуги”: правова допомога – надання правових послуг, спрямованих на забезпечення реалізації прав і свобод людини та громадянина, захисту цих прав і свобод, їх відновлення у разі порушення, а правові послуги – надання правової інформації, консультацій і роз’яснень з правових питань; складення заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру; здійснення представництва інтересів особи в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами; забезпечення захисту особи від обвинувачення; надання особі допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правової допомоги та медіації [1].

Однак навіть таке достатньо широке розуміння правової допомоги є певною мірою однобоким, адже зміст поняття “правова допомога” як загальноправового поняття є все-таки ширшим. Як відзначає Конституційний Суд України в рішенні від 30 вересня 2009 р. № 23-рп/2009 у справі № 1-23/2009 за конституційним зверненням громадянина Голованя Ігоря Володимировича щодо офіційного тлумачення положень ст. 59 Конституції України (справа про право на правову допомогу), правова допомога є багатоаспектною, різною за змістом, обсягом та формами... Вибір форми та суб’єкта надання такої допомоги залежить від волі особи, яка бажає її отримати. При цьому у передбачених законом випадках відповідні державні органи, їх посадові та службові

особи під час здійснення своїх повноважень зобов'язані забезпечити надання необхідної правової допомоги особам, які її потребують [2].

Поняття “правова допомога” вживається в багатьох міжнародних договорах, передусім в конвенціях про правову допомогу (про правову допомогу і правові відносини), укладених між двома чи кількома державами. Частина з них стосується правової допомоги лише в кримінальних справах, інша – в цивільних, сімейних тощо.

Відповідно до ч. 1 ст. 9 Конституції України [3], ч. 1 ст. 19 Закону України “Про міжнародні договори України” [4] чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України.

Відповідно до ст. 15 Закону України “Про міжнародні договори України” чинні міжнародні договори України підлягають сумлінному дотриманню Україною відповідно до норм міжнародного права [4].

Відповідно до ч. 2 ст. 19 Закону України “Про міжнародні договори України” якщо міжнародним договором України, який набрав чинності в установленому порядку, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті законодавства України, то застосовуються правила міжнародного договору [4].

Так в окремих конвенціях правова допомога в кримінальних справах включає: встановлення місцезнаходження осіб та предметів, включаючи їх ідентифікацію; вручення документів, включаючи документи про виклик осіб; надання інформації, предметів, записів та документів, включаючи судові записи, судові документи та інші офіційні документи; отримання доказів та свідчень; розшук і вилучення майна; вжиття заходів з метою виявлення, арешту та конфіскації доходів, отриманих злочинним шляхом; здійснення тимчасової передачі осіб, які знаходяться під вартою, для надання допомоги; передачу майна, як тимчасову, так і на інших умовах, включаючи матеріальні докази та речові докази.

У рамках кримінально-правової співпраці між державами та їх органами правова допомога надається сторонами у межах їхньої компетенції у визначених конвенціями (угодами) межах з питань:

- що впливають з міжнародних договорів і угод;
- правопорушень в економічній та зовнішньоекономічній діяльності;
- охорони навколишнього середовища;
- пересилки матеріалів дослідчої перевірки;
- порушення кримінальних справ і розслідування злочинів;
- виконання окремих доручень по кримінальних, цивільних, арбітражних і сімейних справах;
- розшуку підозрюваних, обвинувачених, а також відправлення етапом заарештованих та засуджених осіб;
- видачі осіб, які скоїли злочини;
- розшуку осіб, які пропали безвісти;

– розшуку викраденого майна і повернення незаконно придбаних предметів і цінностей;

– надання можливості використання архівних матеріалів, не пов'язаних з державною таємницею;

– реабілітації жертв політичних репресій;

– що виникають у процесі перевірки обґрунтованості вироків, які набрали законної сили, та їх виконання відносно засуджених судами держав сторін, котрі відбувають покарання у виправно-трудовах установах відповідних держав.

Нерідко сторони вважають за можливе надавати й іншу правову допомогу з питань, зокрема, прокурорської, слідчої діяльності, а також розширювати непроцесуальне співробітництво, у тому числі обмін досвідом, надання допомоги у підвищенні кваліфікації, створення груп для координації роботи з окремих напрямів, обмін статистичною та іншою інформацією.

У рамках цивільно-правової співпраці між державами правова допомога надається, передусім, шляхом здійснення окремих процесуальних дій, зокрема складання, направлення та вручення документів, проведення експертиз, допиту учасників, свідків, експертів та інших осіб, а також виконання рішень відповідних державних органів. У такому випадку правова допомога надається через подання запиту про надання правової допомоги, який, у більшості випадків, повинен містити наступні дані: назву запитуючого органу; назву запитуваного органу; викладення змісту справи, з якої запитується правова допомога; ім'я та прізвище учасників судової справи, дату та місце їхнього народження, їхній статус при розгляді, громадянство, місце проживання чи перебування, для юридичних осіб – їхнє найменування, місце їхнього знаходження, реєстраційний номер; ім'я, прізвище та адресу представників учасників розгляду, якщо вони є; предмет запиту та дані, потрібні для його розгляду; перелік документів, доданих до запиту.

У проханні про вручення документів наводиться адреса адресата та вид документів, які йому мають вручити. У проханні про отримання доказів наводяться обставини, у зв'язку з якими такі докази мають бути отримані. У проханні про допит особи мають бути визначені питання, які необхідно задати допитуваним особам.

Як правило, прохання про надання правової допомоги та додані до нього документи повинні бути завірені офіційною печаткою органу юстиції запитуючої договірної сторони та підписом уповноваженої офіційної особи.

Орган юстиції запитуваної договірної сторони виконує запит у спосіб, передбачений її законодавством, однак, на прохання органу юстиції запитуючої договірної сторони, орган юстиції запитуваної договірної сторони може виконати запит у спосіб, про який ідеться у запиті, якщо цей спосіб не суперечить законодавству запитуваної договірної сторони.

Таким чином, правову допомогу можуть потребувати не тільки фізичні особи чи юридичні особи приватного права, але й державні органи у рамках здійснюваних ними

функцій, у тому числі для захисту прав та інтересів не тільки держави, але й фізичних та юридичних осіб.

Виходячи з принципу державного суверенітету, ґрунтуючись на загально визнаних нормах міжнародного права, надаючи важливого значення прагненню забезпечити громадянам договірних сторін і особам, що проживають на їх територіях, надання у всіх договірних сторонах у відношенні особистих і майнових прав такого ж правового захисту, як і власним громадянам, а також зважаючи на важливе значення розвитку співробітництва в галузі надання установами юстиції міждержавної правової допомоги у цивільних, сімейних, кримінальних, інших категоріях справ, Україною було укладено низку відповідних конвенцій та угод про правову допомогу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про безоплатну правову допомогу [Електронний ресурс]: закон України від 02 червня 2011 року № 3460-VI. – Режим доступу: <http://www.legal.com.ua/cgi-bin/matrix.cgi/document.html>.
2. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Голованя Ігоря Володимировича щодо офіційного тлумачення положень статті 59 Конституції України (справа про право на правову допомогу) від 30 вересня 2009 року № 23-рп/2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.legal.com.ua/cgi-bin/matrix.cgi/document.html>.
3. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Офіційний вісник України. – 2010. – № 72/1. – Ст. 2598.
4. Про міжнародні договори України [Електронний ресурс]: закон України від 29 червня 2004 року №1906-IV. – Режим доступу: <http://www.legal.com.ua/cgi-bin/matrix.cgi/document.html>.

*Дубчак Н. С.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова (м. Київ)*

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ СПІВПРАЦІ ЮРИДИЧНИХ КЛІНІК В УКРАЇНІ

Юридичні клініки мають хорошу перспективу і потенціал стати одними з основних суб'єктів надання безоплатної правової допомоги, незважаючи на створену державою мережу центрів надання правової допомоги. Для того, щоб збільшити число клієнтів, а відтак і число консультантів та наростити власні потужності юридична клініка повинна тісно співпрацювати з різними органами, установами, організаціями.

Основними напрямками співпраці юридичних клінік, на наш погляд, можна визначити наступні:

1) співпраця з провідними юридичними фірмами, адвокатськими конторами, об'єднаннями. Така співпраця дасть можливість не тільки отримати у разі потреби